

Markant

tijdschrift voor de
gehandicaptensector
jaargang 29
nummer 4
november 2024

Sarah Dobbe:

**'Werkgevers,
sluit je aan!'**

'Dit is voor Marjon'

In de rubriek Gepromoveerd stellen we altijd dezelfde vijf vragen aan onderzoekers die onlangs zijn gepromoveerd. Daarmee voorkomen we uitweidingen en houden we de rubriek toegankelijk. Bovendien krijg je op deze manier op den duur een mooi overzicht van onderzoeksresultaten die relevant zijn voor het werk in de gehandicaptenzorg. Kijk maar op vgn.nl/gepromoveerd.

Jammer alleen dat die uitweidingen in een gesprek soms toch interessant zijn. In het cv van Jaap Olthof lezen we dat hij klassiek gitaar studeerde aan het conservatorium, maar op internet vinden we alleen foto's en video's waarop hij elektrische gitaar speelt. Helemaal een zijspoor is het niet, want Olthof werkt inmiddels ook zelf aan het conservatorium en probeert muziek te verbinden met zorg. 'Toen ik zelf als begeleider werkte nam ik mijn gitaar ook altijd mee', zegt hij. 'Juist voor de

non-verbale vormen van communicatie mogen we als sociale professionals wat meer ruimte maken.'

Maar waar is de klassieke gitaar gebleven? 'Ik speel veel op de elektrische gitaar', zegt hij, 'zelfs hardcore punk. Maar mijn zusje Marjon, die een verstandelijke beperking had, was altijd mijn belangrijkste inspirator om door te gaan met klassieke gitaar. Ze was erg gecharmeerd van klassieke muziek.' In het voorwoord van het proefschrift beschrijft hij haar invloed op zijn ontwikkeling en draagt hij het proefschrift aan haar op. 'Dit is voor Marjon', schrijft hij. En: 'Ik mis je verschrikkelijk', want ze overleed in juni 2023.

Op de vraag of hij sindsdien nog klassiek gitaar speelt: 'Bij haar graf. Ze had geen taal, dit was onze manier van communiceren.' /JdK

Markant, vakblad voor de gehandicaptenzorg, wordt uitgegeven onder auspiciën van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) in samenwerking met BSL Media & Learning, een handelsnaam van Springer Media B.V., onderdeel van Springer Nature.

Redactie Johan de Koning, hoofdredacteur, Ronella Bleijenburg, eindredacteur, José Hoddenbagh, redactie-assistent, jhoddenbagh@vgn.nl

Redactieadres Postbus 413, 3500 AK Utrecht, tel. 06 5335 8421, e-mail: communicatie@vgn.nl

Redactiecommissie Saskia Baas, Margreet de Graaf, Marjolein Herps, Marion Kersten, Marijn Krijger, Esther Liefers, Sofie Sergeant, Marjoleyn Vreugdenhil (voorzitter)

Uitgever BSL Media & Learning, Lucienne Bongers, Postbus 246, 3990 GA Houten

Aan dit nummer werkten mee

Auteurs Riëtte Duynstee, Krista Kroon

Fotografen: Aleid Denier van der Gon, Angeliek de Jonge, Stijn Rademaker, Hans Tak

Illustratoren: Annet Scholten

Vormgeving Akimoto, Deventer

Bijsluiters Bureau van Vliet, Debbie Sloot, telefoon 023-5714745, e-mail: info@bureauvanvliet.com. De tarieven en voorwaarden zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Abonnementen Markant verschijnt vier keer per jaar. Lidinstellingen van de VGN ontvangen Markant als onderdeel van hun lidmaatschap. Abonnementprijs: € 101,00. Studenten ontvangen 35% korting. Het abonnement kan elk gewenst moment ingaan en wordt automatisch verlengd tenzij twee maanden voor de vervaldatum is opgezegd via het daarvoor bestemde formulier op www.bsl.nl/klantenservice. Als vakblad hanteren wij de opzegregels uit het verbintenisrecht. We gaan ervan uit dat u het abonnement uit hoofde van uw beroep hebt afgesloten. Abonnementenadministratie: Bent u lid van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN), Postbus 413, 3500 AK Utrecht? Graag uw mutaties doorgeven aan de vereniging: info@vgn.nl. Voor overige abonnementen: Klantenservice BSL Media & Learning, Postbus 246, 3990 GA Houten. Telefoon: 030-6383736. Bij wijziging van de tenaamstelling en/of adres verzoeken wij u de adresdrager met de gewijzigde gegevens op te sturen naar de afdeling klantenservice of wijzigingen door te geven via het formulier op www.bsl.nl/klantenservice.

Voorwaarden Op leveringen en diensten zijn de bij de Kamer van Koophandel gedeponeerde algemene voorwaarden van Springer Media B.V. van toepassing, tevens raadpleegbaar op www.bsl.nl. De voorwaarden worden op verzoek toegezonden. Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen en berichten uit dit tijdschrift is slechts geoorloofd met bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de uitgever. Bij het verlenen van toestemming tot publicatie in deze uitgave zijn de Standaardpublicatievoorwaarden van Springer Media B.V. van toepassing, tenzij schriftelijk anders is overeengekomen. De Standaardpublicatievoorwaarden voor tijdschriften kunnen bij de uitgever van deze uitgave worden opgevraagd.

www.bsl.nl • © 2024, Markant • ISSN 1384-6612

Wat is er veel moois!

'Wat me opvalt is de enorme ongeremdheid en vrijheid waarmee kunstenaars met een beperking werken', vertelt Lisa Couwenbergh in het artikel over kunst en inclusie in deze *Markant*. Kunst wordt vanuit het hart gemaakt, en dan maakt het niet uit of iemand wel of geen beperking heeft. Kunst zorgt voor inclusie en vrijheid. Geen stijlen, geen verwachtingen en je niet gebonden voelen. Doen wat je hart je ingeeft. Daar is nog zo'n mooi voorbeeld van in deze *Markant*. In het artikel over de kracht van kleding komt Gerard aan het woord. Tijdens een modeshow bij Cello liep hij op hoge hakken en in een prinsessenjurk. Hij heeft altijd al gedragen wat hij zélf mooi vindt. En dat is lang niet altijd wat anderen óók mooi vinden. 'Ik vind het zo jammer dat ze daar dan achter mijn rug om over praten', zegt hij. Toch zet hij door. Hij toont lef en moed en trekt – om even in de terminologie te blijven – de stoute schoenen aan.

Ik las beide artikelen en dacht eens te meer: wat kunnen we toch veel leren van mensen met een beperking of beter: mensen om ons heen. Van hun puurheid en onbevangenheid. Helemaal jezelf kunnen zijn. Wat kan ik daar jaloers op zijn. Die puurheid maakt bij mij soms plaats voor behoedzaamheid. Dan zeg ik iets niet, terwijl ik het eigenlijk wel wil uitschreeuwen. Of ik kies mijn woorden heel voorzichtig.

Als ik naar onze sector kijk dan zie ik ons balanceren tussen hoop en vrees. En we slaan – in onze lobby – wel eens door naar de vrees en de dingen die niet goed gaan: financiële tekorten en krapte op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld.

Terwijl er zoveel dingen zijn die wel goed gaan. Waar we hoop uit kunnen putten. Er gebeurt zoveel in onze sector waar we trots op mogen zijn. Beide verhalen inspireren me om meer puurheid en lef te tonen. Om naar het mooie te kijken. Om niet alleen te blijven denken, praten en analyseren, maar om de stoute schoenen aan te trekken en gewoon te doen. ●

THEO VAN UUM DIRECTEUR VGN
THVANUUM@VGN.NL

Inhoud

Seizoenen	4
Kort	6
Een goed gesprek met: Sarah Dobbe	8
Werkbezoek: Cello	12
Column: Boris van der Ham	15
Thema: Kunst en inclusie	16
Gepromoveerd: Jaap Olthof	20
Moreel Beraad	22
Groene gehandicaptenzorg	23
Een goed advies: Aafke Scharloo	24

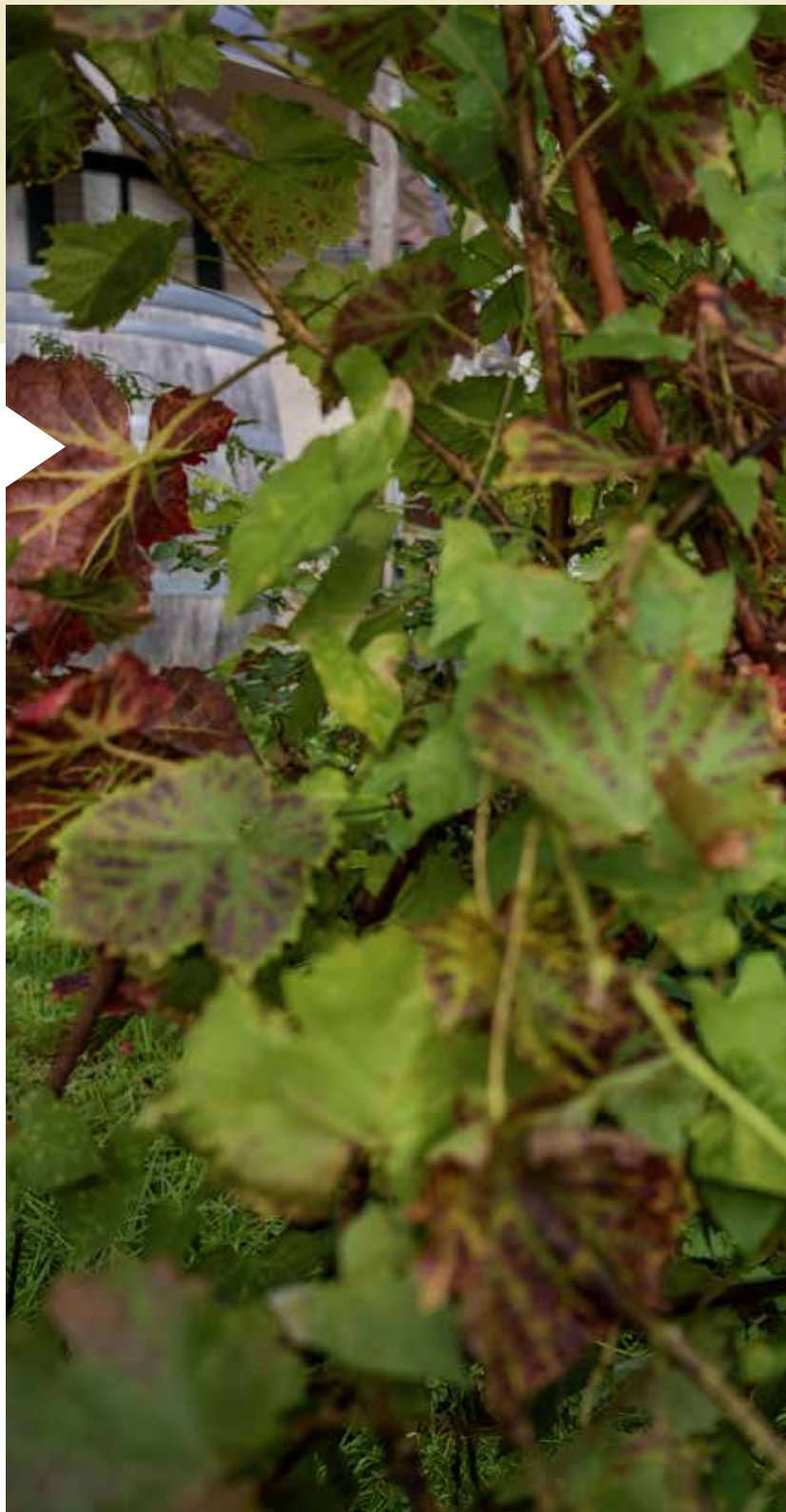
DOOR ANGELIEK DE JONGE

Kwaliteitswijn

Robbert van Elferen (39) zoekt in de wijngaard van Colonjes in Groesbeek naar de laatste trosjes druiven. Het is eind september en begin oktober moeten alle druiven geplukt zijn. Er is haast geboden. De wijngaard van Colonjes is de grootste biologische wijngaard van Nederland. Medewerkers van het Nederlands Wijnbouwcentrum oogsten er de druiven en verwerken deze tot kwaliteitswijnen. Robbert is al een poosje assistent medewerker.

Het Nederlands Wijnbouwcentrum, Stichting Op de Toekomst en Wijnhoeve de Colonjes vormen één organisatie waar sociale en ecologische duurzaamheid centraal staan. Een grote en diverse groep mensen werkt samen aan een betekenisvolle daginvulling en hun persoonlijke ontwikkeldoelen.

'Het werk is erg afwisselend', vertelt Robbert, die niet aangeboren hersenletsel heeft. Hij somt op: bestellingen klaarmaken, etiketteren, wijnflessen afvullen, op het land werken, voorbereidingen voor wijnfeesten... 'Ik werk hier twee dagen per week met veel plezier.' Naast de afwisseling in het werk vindt hij het contact met collega's leuk. 'De rest van de week ben ik webdesigner en ik woon zelfstandig. Kortom: ik ben een gelukkig mens!' ●

herfst

Wat weet jij van het VN-verdrag?

In het onderwijs wordt weinig gesproken over sociale inclusie, ontdekten onderzoekers Femmianne Brede-wold en Simon van der Weele van de Universiteit voor Humanistiek. Om docenten in het mbo en hbo op weg te helpen, ontwikkelden zij de lesbrieven 'Sociale inclusie en het VN-verdrag voor mensen met een lichte tot ernstige verstandelijke beperking'. Er staan werkvoor-men, vragen en stellingen in. Ook interessant voor zorgprofessionals: wat weet jij van het VN-verdrag? En welke bijdrage lever jij aan sociale inclusie? /RB

> UVH.NL

Julianne Meijers in Zorg(en) in schaarste

Zorg(en) in schaarste

Schaarste in de zorg is overal: van schaarste in perso-neel, tekorten aan medische hulpmiddelen en genees-middelen tot verdelingsvraagstukken en keuzes in de zorg. Hoe kunnen we samen zorgen voor goede en veilige zorg? De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd organiseert er een zesdelige talkshow over: Zorg(en) in schaarste. Aflevering twee gaat specifiek over het te-kort aan mensen. Te gast is Julianne Meijers, voorzitter van de raad van bestuur van Bartiméus. De talkshow is online te bekijken. /RB

> IGJ.NL/ONDERWERPEN/SCHAARSTE

Toegankelijk theater

Hoe kun je met een visuele beperking toch optimaal genieten van een toneel- of theaterstuk? Theater Kikker en Podium Hoge Woerd uit Utrecht bedachten de oplossing: een *Meet & Feel* voorafgaand aan de voorstelling. De personages stellen zichzelf voor, waardoor men alvast aan de stemmen kan wennen, en ze vertellen welke kostuums zij dragen. Ook de visuele aspecten van het decor worden doorgenomen. Op de websites van Theater Kikker en Podium Hoge Woerd is te vinden aan welke voorstellingen een *Meet & Feel* voorafgaat. /RB

> PODIUMHOGHEWOERD.NL EN THEATERKIKKER.NL

Jong en blind of slechtziend

Wie jong is en blind of slechtziend, kan niet bij anderen afkij-ken hoe mensen die flirten zich gedragen. Bovendien heb je minder informatie over het lichaam van mensen van het andere geslacht. Omdat mensen zonder visuele beperking zich dat vaak niet realiseren, maakten Dilana Schaafsma en haar mede-on-derzoekers bij Fontys een minidocumentaire hierover. Deze is te vinden op de projectpagina 'Seksualiteit en visuele beperking', waarop binnenkort ook een handreiking verschijnt. /JdK

> FONTYS.NL

Laat je inspireren door topsporters

'We mogen in de complexe zorg kritischer op elkaar zijn, óók op leidinggevendenden.' Dat is één van de lessen die de VGN ophaalde bij (oud)topsporters die in de gehandicaptenzorg werken. De leidinggevende moet zijn team goed kennen, veiligheid bieden, en op een positieve manier coachen. 'Ik heb nog nooit een wedstrijd gewonnen op mijn zwakke punten', zegt één van hen. Lees de lessen en inspirerende verhalen op de website van de VGN. /JdK

> [VGN.NL/COMPLEXE-ZORG-TOPSPORT](https://vgn.nl/COMPLEXE-ZORG-TOPSPORT)

Oud-zwemster Cindy Hendriks is gedragswetenschapper bij 's Heeren Loo.

Dickie van der Kaa neemt afscheid

Dickie van der Kaa (links op de foto) heeft haar stokje als directeur van KansPlus overgedragen aan Mariska Schutte (rechts). Bij haar afscheid van de landelijke belangenvereniging van mensen met een verstandelijke beperking en hun naasten werd zij geprezen als bruggenbouwer. Met de VGN werkte zij onder andere samen bij het opzetten van dementietafels. /JdK

> [VGN.NL](https://vgn.nl)

'We zijn in de zorg soms zo lief en voorzichtig. Als iemand je in het voetbal aanspeelt op het verkeerde been, zeg je gewoon: hé joh, je moet mijn rechterbeen hebben.'

Patrick van Zundert, persoonlijk begeleider bij Prisma en oud-voetballer, op vgn.nl.

> [VGN.NL/COMPLEXE-ZORG-TOPSPORT](https://vgn.nl/COMPLEXE-ZORG-TOPSPORT)

Technologie toepassen voor mensen met emb

Hoe pas je technologie toe bij mensen met ernstige meervoudige beperkingen? De Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN) ontwikkelde een stappenmethode voor begeleiders en verwanten: *Helpende hand*. Begin ermee de persoon om wie het gaat in beeld te krijgen. Niet wie hij of zij was, maar wie hij nu is. Neem ongeveer een maand de tijd tussen de stappen en eindig met afspraken voor de toekomst. /JdK

> [HAN.NL](https://han.nl)

'Minder administratie, betere beloning, meer zeggenschap'

DOOR JOHAN DE KONING FOTO'S ALEID DENIER VAN DER GON

'Hoe kun je het personeelstekort in de gehandicaptenzorg oplossen, zolang er een loonkloof is?', vraagt Tweede Kamerlid Sarah Dobbe (SP) zich af. Ze roept werkgevers op vaker mee te doen aan acties voor meer loonruimte. 'Niet alleen een briefje aan de Tweede Kamer, kom ook, sluit je aan!'

sarrah dobbe

een goed gesprek met

'Toen ik begon waren er plannen om fors te bezuinigen op de langdurige zorg: de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg en de langdurige ggz', zegt Sarah Dobbe. In december zit ze een jaar voor de SP in de Tweede Kamer. 'Ik had het geluk dat ik als fractiemedewerker al veel zorgdebatten heb gevolgd, zodat ik weet wat de woorden betekenen. Voor bezuinigingen op personeel wordt verhullende taal gebruikt, maar als je alles onder elkaar zet, dan zie je gewoon plussen en minnen. Die bezuiniging van 193 miljoen hebben we teruggedraaid, ook dankzij de acties er omheen, want alleen hier in de Tweede Kamer lukt het niet. Maar een deel van die bezuiniging lijkt wel weer terug te komen in de begroting voor volgend jaar. Dat kan oplopen tot 282 miljoen voor de langdurige zorg, waaronder de gehandicaptenzorg. Ik zou niet weten waar dat vandaan moet komen, dan kan helemaal niet.'

'In het regeerprogramma komt het woord 'gehandicaptenzorg' niet voor. Er wordt alleen gezegd dat er broodjes moeten worden gesmeerd voor mensen die dat zelf niet kunnen. Dat is heel denigrerend. De gehandicaptenzorg wordt niet alleen vergeten, er bestaat ook een verkeerd beeld van. Daarom heb ik Prinsjesdag gebruikt om er aandacht voor te vragen. Niet alleen door een hoedje te dragen dat bij De Buitenplaats van Siza is gemaakt door mensen met een beperking, maar ik heb die dag ook iemand meegenomen die bij Siza werkt: Jolanda Cornelissen. Ze werkt met een zware en complexe groep: oudere mensen met een ernstige verstandelijke beperking en een lage sociaal-emotionele ontwikkeling. Ik vind het heel indrukwekkend met hoeveel liefde en geduld ze dat doet.'

Ieder SP-Kamerlid nam iemand mee die een zwaar beroep uitoefent. Is gehandicaptenzorg een zwaar beroep?

'Ik ken bijna geen zorgverlener die dit werk met een voltijdscontract tot aan hun pensioen kan doen. Het is gewoon heel zwaar, dat wordt vaak vergeten. Dus toen we het binnen de SP-fractie hadden over zware beroepen en vroegpensioen, vond ik: de zorg moet ook mee.'

Kent u de gehandicaptenzorg al goed?

'Die is heel breed natuurlijk. Het gaat over groepen als waar Jolanda werkt, maar ook over ondersteuning thuis en alles wat daartussen zit. Ik was op verschillende dagbestedingslocaties, maar ook in een logistiek leerwerkbedrijf van Pluryl, Loods 8. Dat is een soort distributiecentrum waar mensen op hun eigen

niveau verschillende taken uitvoeren en zich verder kunnen ontwikkelen. De mensen die daar werken weten precies: die persoon kan dat heel goed, die persoon vindt dat minder leuk, dus die gaat iets anders doen. Dat is niet uniform, ze kennen hen ook als mens.'

Wat kan de gehandicaptenzorg doen om meer medewerkers aan te trekken of ze beter te behouden?

'Wie ik ook spreek, in de gehandicaptenzorg, de ouderenzorg of de ggz: ze zeggen allemaal dat ze te veel tijd verdoen aan administratie. Die kun je halveren. De minister wil dat ook, maar de vorige ook al en die daarvoor ook. Terwijl het echt niet zo ingewikkeld is. Je moet aan zorgverleners vragen wat hen helpt in hun werk en het daarbij laten. Wat de verzekeraars en gemeenten willen weten, moeten ze uit die informatie halen. Wat de zorg helpt moet je doen en de rest niet.'

Het tweede is beloning. Over zorgverleners wordt nog steeds gezegd dat ze vanuit hun hart werken en dat het daarmee wel genoeg is. Maar daar kun je je rekeningen niet van betalen. Toen ik bij de vakbond werkte, merkte ik dat ook sommige werkgevers dachten: zorg is iets wat je erbij doet. Je bent getrouwd en je man zorgt voor het inkomen. Van dat beeld moeten we echt af. Ook als je alleen bent of een alleenstaande ouder, moet je kunnen rondkomen van het werk in de zorg. Nu kan dat heel vaak niet.'

Daarom heeft u in de Tweede Kamer ook gepleit voor meer ruimte in de OVA (overheidsbijdrage arbeidsvoorwaardenontwikkeling), waaruit loonstijgingen worden bekostigd?

'Ja, er moet geld bij vanuit de politiek. Er is heel veel waardering en er is aandacht voor de personeelstekorten, maar extra geld ervoor vrijmaken is ineens heel lastig. Maar wat wil je dan? Er is een loonkloof tussen de zorg en andere beroepen, hoe wil je dan de personeelstekorten oplossen? Die mensen moeten ook de huur betalen. Dat doe je niet met alleen maar liefde en waardering.'

Het is belangrijk dat werkgevers ook met werknemers optrekken als het gaat om beloning. Het zou goed zijn als er een gezamenlijk signaal komt in de richting van de politiek: die OVA-ruimte moet gewoon groter worden. Niet alleen een briefje naar de Tweede Kamer, maar als er een actie is, kom dan ook, sluit je aan!'

Sarah Dobbe

geboren in Zwolle op 5 april 1979

- 1997 – 2006 ontwikkelingsstudies en sociale geografie aan de Radboud Universiteit Nijmegen
- 2005 – 2011 ontwikkelingswerk voor onder andere ICCO in Cambodja
- 2011 – 2015 medewerker AbvaKabo FNV: organisatie campagnes in verpleeg- en verzorgingshuizen
- 2015 – 2017 cao-onderhandelaar FNV Zorg
- 2017 – 2023 persvoorlichter SP-Tweede Kamerfractie
- 2018 – 2023 lid gemeenteraad van Arnhem
- 2023 – heden lid Tweede Kamer, vanaf 13 december

De VGN heeft samen met de bonden een petitie hierover aangeboden aan de Tweede Kamer.

'Dat is heel goed, maar dat moet blijven gebeuren, want één keer is niet genoeg.'

En dan is er nog de zeggenschap. Door het vermarkten van de zorg en het groter groeien van de instellingen zijn er boven de zorgverlener toch weer meer lagen ontstaan. Uiteindelijk zijn het toch de zorgverleners zelf die het werk moeten doen en zij ervaren dat andere mensen besluiten nemen over hun werk die niet altijd handig zijn. De zeggenschap terug naar de werkvloer, dat zou ik heel goed vinden.'

Hoe zijn uw belangstelling voor de zorg en uw betrokkenheid bij de SP ontstaan?

'Ik heb ontwikkelingsstudies gedaan omdat ik me bezig wilde houden met ontwikkelingssamenwerking. Ik heb ook een tijd in Cambodja gewoond, maar toen ik zelf kinderen kreeg wilde ik toch terug naar Nederland, waar je bijvoorbeeld goede ziekenhuizen hebt. Toen ben ik bij de vakbond gaan werken. Ik sprak veel mensen die werden gedupeerd door de afbraak van de thuiszorg. Dit kan niet, wij komen zo in de problemen, hoorde ik. Ik zocht steun bij verschillende politieke partijen om de thuiszorg te behouden en de SP was de enige die thuis gaf. Sterker nog, ze gingen met me mee, ze gingen helpen.'

Ik ging ook in verpleeghuizen langs, dan hoor je snel wat er aan de hand is. Al die zorgverleners zeggen: het lukt gewoon niet meer, we werken allemaal over, we komen op onze vrije dag. Ze doen zo hun best om het allemaal voor elkaar te krijgen. Gelukkig kom je ook mooie dingen tegen. Er zijn veel mooie beroepen, maar de zorg is extra mooi, daar kiezen mensen bewust voor. Dat doe je overduidelijk niet voor het geld. Juist daarom vind ik dat ze beter beloond moeten worden.'

'Vol power in een prinsessenjurk'

De kracht van kleding wordt onderschat, vindt sociaal ondernemer Mayke Bremmers. 'Het gaat over zelfvertrouwen en eigen regie.' Dankzij haar broer realiseert ze zich hoezeer kleding ook een middel is om met elkaar in contact te komen. Ze ontwikkelde er een methode voor, samen met ervaringsdeskundigen van Cello.

TEKST RIETTE DUYNSTEE FOTO'S STIJN RADEMAKER

Het Multi Functioneel Centrum van Cello in Rosmalen is vandaag omgetoverd tot een tweedehands kledingboetiek met rekken vol jassen, jurken, truien, bloesjes, broeken, overhemden, schoenen, laarzen en sneakers. Er vindt een kledingruil plaats. Geïnteresseerden druppelen binnen. Het zijn cliënten van Cello, al of niet met vrienden, familieleden of begeleiders. De kledingruil is georganiseerd in het kader van *De Kracht van kleding*, een methode die Bremmers zo'n drie jaar geleden heeft ontwikkeld in samenwerking met Cello en ervaringsdeskundigen.

Uitstralen wie je bent

'Zorgorganisaties hechten veel belang aan bijvoorbeeld voeding en sport omdat die belangrijk zijn om je fijn te voelen', zegt Bremmers. 'Kleding krijgt die aandacht niet. Jammer, want kleding gaat niet alleen over er leuk uitzien of over makkelijk en praktisch. Het gaat ook over zelfvertrouwen, empowerment, zelfbeschikking en

eigen regie. Over uitstralen wie je bent en hoe je je voelt. Ik wil mensen inspireren om vanuit verschillende invalshoeken naar de rol van kleding te kijken.'

Strapless jurk

De ervaringsdeskundigen van Cello zitten bij de kledingruil achter verschillende informatiebalies. Miranda van Iersel draagt vandaag een lange strapless jurk en luxe glitteroorbellen. Ze zit met haar handen gevouwen, kijkt rond en maakt een kalme en bescheiden indruk. Met diezelfde kalmte en bescheidenheid valt ze na een eerste kennismaking verrassend snel met de deur in huis. 'Ik ben vroeger veel gepest. Daardoor zonderde ik mij af, trok muren op en beschadigde mijzelf. Mensen weten niet wat het met je doet als je elke dag de grond in wordt getrapt.'

'Soms staat alles stom'

Miranda droeg voorheen altijd zwarte verhullende kleding. Totdat ze door

Mayke bij *De Kracht van kleding* werd betrokken. 'Dan loop je ineens in een lange jurk en op hoge hakken over de rode loper voor een modeshow.' Sinds ze de opleiding tot ervaringsdeskundige heeft afgerond, is de muur stukje bij beetje afgebroken. Toch is Miranda nog steeds bij tijd en wijle onzeker over haar uiterlijk. 'Soms ligt mijn hele bed vol kleren en vind ik dat alles stom staat. Dan vaag ik advies aan Nicky, mijn persoonlijk begeleider. Zij kent mij goed.'

Het gesprek over kleding

De Kracht van kleding bestaat uit verschillende werkvormen, zoals een koffer met daarin onder andere een kleuren-, een patronen- en een stoffenwaaier, en zogenoemde kletskaarten: kaarten die helpen om met elkaar in dialoog te gaan over kleding. Ervaringsdeskundige Amanda van den Broek demonstreert de inhoud. Ze leest een paar stellingen voor: 'Liefst draag ik elke dag een joggingbroek, maar dat mag niet van de begelei-

Gerard heeft altijd gedragen wat hij zélf mooi vindt.

sprake komen, zoals duurzaamheid, tradities, normen en waarden, seks, uitgaan, het geloof, winkelen en kledinggeld. Onderdeel van het programma is dat deelnemers een podium krijgen, bijvoorbeeld bij een georganiseerde modeshow of een kledingruil.

Contactmiddel

De methode is ook geschikt voor mensen met een ernstig meervoudige beperking. Het zijn dan verwanten en begeleiders die het programma volgen. De inspiratiebron voor *De Kracht van kleding* is Sander, de broer van Bremmers. 'Mijn broer heeft een ernstig meervoudige beperking', zegt ze. 'Hij draagt comfortabele kleding die tegelijkertijd ook mooi is. Als hij daarover een compliment krijgt, glundert hij. Dankzij hem realiseer ik mij hoezeer kleding een middel is om met elkaar in contact te komen.'

Invloed op het welbevinden

Een klein detail kan voor iemand heel belangrijk zijn. Bremmers: 'Er was eens een man die de hele dag onrustig was. Niemand wist waarom. Uiteindelijk bleek dat een strikje op zijn broek los zat.' Ook heeft de kleding van de begeleiding →

ding'. Of: 'Mijn moeder koopt vaak jurken voor mij. Ik krijg complimentjes, dus ik vind ze leuk!'

Meer dan stof

De kaart triggert Amanda om haar eigen verhaal te vertellen. Haar oma kocht vroeger graag jurkjes voor haar, terwijl ze eigenlijk veel liever broeken droeg. Ze laat een moodboard zien dat ze een poos geleden maakte tijdens de workshop. Zowel de voor- als de achterkant zijn volgeplakt met plaatjes en teksten

als: 'Deze handtas heb ik' en 'in deze schoenen passen mijn steunzolen'. Tijdens de workshop heeft zij vooral geleerd dat kleding méér is dan een stukje stof. Amanda: 'Je laat ermee zien wie je bent. Ik ben iemand die van stoere spijkerbroeken houdt.'

Een podium

Elke organisatie kan het programma *De Kracht van kleding* naar eigen inzicht invulling geven. Ook aanpalende thema's kunnen ter

werkbezoek

Amanda: 'Kleding is méér dan een stukje stof. Je laat ermee zien wie je bent.'

één kledingstuk. Gerard draagt een beige ruitjesbroek en een zachtroze overhemd met parelmoeren drukknopjes. Zijn haar is blauw geverfd. Hij kent de kracht van kleding van nature. Hij heeft altijd gedragen wat hij zélf mooi vindt. Dat is lang niet altijd wat anderen óók mooi vinden. 'Ik vind het zo jammer dat ze daar dan achter mijn rug om over praten', zegt hij.

Power

Tijdens een modeshow bij Cello liep hij laatst op hoge hakken in een prinsessenjurk. De power in zijn lijf had hij nooit eerder gevoeld. Op gewone dagen durft hij nog niet naar buiten in een jurk. Maar hij zit sinds kort op toneel waar hij vanwege zijn voorkeur altijd vrouwenrollen krijgt toebedeeld. En hij dost zich uit met carnaval. 'Gerard is voor ons allemaal een voorbeeld,' zegt Noortje. Sinds ze met hem optrekt heeft ook zij steeds vaker lak aan wat anderen vinden. Behalve als het haar twee zonen zijn van zestien en achttien jaar. 'Ik wil niet dat zij zich voor mij moeten schamen. Voor hen trek ik aan wat zij mooi vinden.'

Ministerie

Noortje is een van de ervaringsdeskundigen die aan de wieg heeft gestaan van *De Kracht van kleding*. Onlangs ging ze mee naar het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om aandacht te vragen voor de aanpak. 'Voor zo'n bezoek

zélf soms invloed op het welbevinden van cliënten. Bremmers: 'Soms wordt iemand heel onrustig van veel kleuren en drukke patronen. Of ze herkennen een begeleider aan bepaalde kleding. De workshop maakt medewerkers daarvan meer bewust.'

Dragen wat je mooi vindt

Ondertussen struinen de bezoekers door de rekken. Ze voelen aan de stof en passen en draaien voor de spiegels. Ze laten hun aanwinst aftekenen bij Amanda: 'Heb je iets leuks gevonden, meis?' De klok slaat 16.00 uur. Ervaringsdeskundigen Noortje Heijmans en Gerard geven de laatste bonnen aan de laatste klanten: één bon,

Miranda: 'Dan loop je ineens in een lange jurk en op hoge hakken over de rode loper voor een modeshow.'

Pepijn (midden) kiest kleding uit samen met Mayke Bremmers (links) en zijn begeleider Serena.

moet je representatief gekleed gaan. De mensen van het ministerie zagen er ook netjes uit. Ze hadden echt hun best gedaan. ●

> DEKRACHTVANKLEDING.NL

Een boterham met tevredenheid

Daar zaten we dan, met dampende koppen koffie achter de laptop. Samen met enkele VGN-collega's wachtte ik op het rapport van het VN-comité over de naleving van het VN-verdrag Handicap. En toen, na een - in elk geval gevoelsmatig - lange wachttijd, verscheen het rapport. We lazen het en haalden eens diep adem.

Op een halve pagina werden enkele positieve punten genoemd: de wijziging van artikel 1 van de Grondwet, de Hervormingsagenda Jeugd en de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal. Wat volgde waren twintig pagina's over wat er niet goed gaat in de gehandicaptenzorg. We lazen over het gebrek aan een centrale strategie voor de naleving van het VN-Verdrag Handicap: op nationaal niveau wordt er te weinig afgedwongen en te weinig gehandhaafd, wat leidt tot grote verschillen tussen gemeenten. Een terechte kritiek. Verder lazen we onder andere dat de instroom in het speciaal onderwijs verminderd moet worden en dat het wonen op instellingsterreinen niet inclusief genoeg zou zijn. En zo volgden er nog veel meer punten. Al lezende herkende ik veel, maar ik werd ook wat opstandig. 'Zo slecht gaat het echt niet', wilde ik soms hardop roepen. Het rapport zat vol algemeenheden, terwijl gehandicaptenzorg juist maatwerk vereist. En dat doen we in Nederland best goed. Onze medewerkers zijn bovendien deskundig en zeer gemotiveerd. Er is kortom veel meer om tevreden over te zijn dan die halve pagina die het VN-comité aan positieve punten wijdde. Terwijl ik de kritiek van het VN-comité nog op me in liet werken, verscheen het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe regering. Ook daar ging ik direct op zoek naar wat er werd gezegd over de gehandicaptenzorg. Tot mijn verbazing werd het woord gehandicaptenzorg geen enkele keer genoemd. Nou ja, laat ik niet overdrijven: er werd één keer iets gezegd, namelijk dat bij ons 'broodjes worden gesmeerd'.

Kwam die summiere tekst voort uit tevredenheid over onze sector? Het leek meer te maken te hebben met een gebrek aan kennis en wellicht ook een zekere onverschilligheid. Als ik eerlijk ben: ik heb toch liever de opsomming van het VN-comité over wat er allemaal beter moet. In Nederland hebben we weliswaar uitstekende gehandicaptenzorg, maar gezien onze welvaart en mogelijkheden, is tevredenheid gewoon niet voldoende. Laat staan onverschilligheid.

De grote betrokkenheid en ambitie die vanuit het VN-comité opsteeg, is dus vooral een aanmoediging. Om de zorg nog beter te maken kunnen we veel zelf, maar is echte betrokkenheid van de overheid onontbeerlijk. Laat de landelijke overheid de regie terugpakken om onaantoonbare ongelijkheid te voorkomen.

Ook moeten de mooie ambities om meer mensen met een beperking aan het werk te helpen concreet worden gemaakt. Laat de regering niet tot Sint-juttemis wachten om de obstakels en regels weg te nemen. En laat deze regering rust brengen in de financiering van onze sector. Door afscheid te nemen van een verkeerde vorm van marktwerking en indirecte bezuinigingen, kan er meer worden geïnvesteerd en kan personeel worden vastgehouden. Dit zijn maar een paar voorbeelden, maar ik zou wel twintig pagina's vol kunnen schrijven.

Ja, in de gehandicaptenzorg smeren we ook regelmatig broodjes, maar liever geen boterham met onverschillige tevredenheid. ●

DOOR BORIS VAN DER HAM

Kunst: een prachtig voertuig voor verbinding

Kunst komt uit het hart. Het is niet alleen een uitingsvorm van creativiteit, het biedt ook stof voor gelijkwaardige gesprekken. 'Als je praat over die passie ga je voorbij iemands beperking. Dan ga je naar de mens.'

'Ik schrijf 's nachts. Dan ga ik ervoor zitten, meestal als ik niet kan slapen', vertelt Nadia Doove, Special Arts Dichter 2023-2024. Zij won de poëziewedstrijd *Het Andere Gedicht*, voor mensen met een beperking. 'Ik kon in mijn puberteit niet zo goed mijn gevoelens uiten. Toen ben ik naar een haptonoom gegaan. Die zei: misschien moet je eens gaan dichten.'

Uitingsmiddel

Dat kunst een goed uitingsmiddel is, ziet directeur Tine Veldhuizen van Stichting Special Arts dagelijks. *Het Andere Gedicht* is een initiatief van deze stichting die als doel heeft: 'Stimuleren dat mensen met een beperking aan kunst kunnen doen en buitengewone kunstenaars een podium geven.' Dit gebeurt via projecten voor poëzie, beeldende kunst, theater en kunstnijverheid, en een galerie in Amersfoort.

Nadia Doove: 'De haptonoom zei: misschien moet je eens gaan dichten.'

Kunst als taal

'Met kunst kom je dicht bij de belevingswereld van mensen', zegt de directeur. Als voorbeeld noemt ze een poëzieworkshop over het thema onderweg. 'Die leverde heel veel gedichten op over speciaal vervoer en hoe belangrijk de chauffeur is.' Ze kent ook een beeldend kunstenaar die werk maakt over klimaatverandering. Een andere maker gebruikt bewust gerecycled materiaal voor kunstnijverheid. 'We vergeten vaak dat ook mensen met een beperking zich zorgen maken over dingen als het milieu. Kunst kan hun taal zijn om iets met de wereld te delen.'

Sociale bezigheid

Dat geldt ook voor Nadia Doove. Zo schrijft ze voor Special Arts een gedicht over dagbesteding. 'Omdat ik denk dat mensen niet beseffen hoe belangrijk dagbesteding is. Dat je op een dagbestedingsplek veel

leert, ook van anderen. En dat je er socialer bezig bent.' Ze droeg dit jaar tijdens Nationale Dodenherdenking in Amersfoort een eigen gedicht voor, ter herinnering aan de mensen met een beperking die zijn vermoord door de nazi's. 'Ik vond het mooi om te doen, want je komt op voor je medemens met talent.'

Middel voor communicatie

Naast een uitingsvorm bieden kunstwerken stof voor gelijkwaardige gesprekken, zegt Veldhuizen. 'Je kunt ernaar vragen: hoe maakt iemand kunst, wat wil diegene ermee vertellen? Het is een tussenstap in de communicatie. Als je praat over die passie ga je voorbij iemands beperking. Dan ga je naar de mens.' Willem den Hartog, interim-bestuurder en adviseur, denkt er hetzelfde over. 'Kunst is op verschillende manieren waardevol: als uiting van creativiteit en als middel voor communicatie', zegt hij. Den Hartog was →

Werk van Frits Schreurs

De tentoonstelling *Recall of Infinity* in het Cobra Museum met werk van eenenveertig kunstenaars die genomineerd zijn voor de Special Award 2023-2024.

tot 2023 bestuurder bij Avelijn. Hij was vanaf 2013 enthousiast ambassadeur van de Art Brut Biënnale, een tentoonstelling van beeldende kunst. 'In onze ateliers werd prachtige kunst gemaakt. Dat wilden we zichtbaar maken.' De Art Brut Biënnale heeft zich ontwikkeld tot een erkend 'beeldbepalend evenement' in Overijssel, met tienduizend bezoekers en werk van nationale en internationale kunstenaars. 'Het is een enorme impuls voor de mensen op ateliers om die waardering te krijgen. Ze doen volwaardig mee.'

Erkenning

De Special Award biedt kunstenaars eveneens erkenning. Het werk van genomineerden wordt tentoongesteld in Museum Cobra. Een jury van professionele kunstenaars beoordeelt de inzendingen. 'Wat me opvalt is de enorme ongeremdheid en vrijheid waarmee deze kunstenaars werken', zegt jurylid Lisa Couwenbergh. 'Hun kunst komt vanuit het hart. Ze trekken zich niks aan van stijlen en verwachtingen. Dat is iets wat je als kunstenaar altijd nastreeft,

maar wat soms lastig is te bereiken. Ik vind het heel interessant zoveel diverse werken te zien; soms rauw, soms priegelig, soms boos, soms verwarrend.' Het mooist vindt zij werken die 'een eigen wereld vertegenwoordigen, bijvoorbeeld een stad die iemand weergeeft vanuit een heel eigen manier van kijken.' Veldhuizen vertelt dat een van de genomineerden tien familieleden meenam naar het museum. 'Ze was enorm trots dat haar werk daar is en dat mensen ernaar komen kijken.' Volgens de directeur nemen veel makers hun kunst uiterst serieus. 'Het is voor heel veel mensen hun werk. Zij gaan naar hun atelier om te werken. Op filmpjes op onze website zie je met welke gedrevenheid en concentratie mensen bezig zijn.'

Stap in ontwikkeling

Een laatste, belangrijk pluspunt is dat kunst bijdraagt aan ontwikkeling. Zo ziet Veldhuizen wat poëzieworkshops teweeg kunnen brengen. 'Poëzie stimuleert de taalontwikkeling en de woordenschat. En het ontwikkelt ook de begeleider, want het

Werk van Frederika Eleveld

verruimt je zicht op de deelnemers.' Den Hartog noemt KamaK als voorbeeld, een door Aveleijn opgerichte theatergroep die inmiddels zelfstandig is. 'We hoorden van ouders en begeleiders dat theater een ontzettend grote ontwikkelstap bracht in het mogen communiceren.' Hij is blij dat momenteel onderzoek wordt gedaan – door Tineke Abma – naar het effect van kunst. 'Iedereen ziet wel de meerwaarde, maar die is niet altijd hard te maken. Het is belangrijk het wetenschappelijk te onderbouwen.' Die meerwaarde beperkt zich niet tot kunst met een grote K, benadrukt hij. 'Het kan ook een talentenshow zijn. Bij 'Aveleijn Got Talent' zat de schouwburg vol. Het zijn allemaal middelen om de muze in te zetten.' Of neem fotografie. Voor zijn afscheid bij Aveleijn vroeg Den Hartog cliënten en begeleiders foto's te maken en daarover te praten. 'Fotografie is een minder talige vorm van uitdrukken, die heel uitnodigend kan zijn.'

Inbedden in de zorg

Wat Den Hartog en Veldhuizen betreft, verdient kunst een structurele plaats in de gehandicaptenzorg. Veldhuizen:

'Alles wat er gebeurt als iemand bezig is met kunst heeft zoveel toegevoegde waarde. We willen graag met zorgorganisaties nadenken hoe je kunst kunt inbedden in het ontwikkelingsproces van mensen. Dat gebeurt nu vooral in ateliers, maar het zou mooi zijn het verder in de organisaties te brengen.'

Ze hoopt dat zorgorganisaties trainingen van Special Arts opnemen in hun scholingsaanbod voor medewerkers. Op de website van de stichting staan al handvatten voor begeleiders om met poëzie en beeldende kunst te werken. 'Ook begeleiders in woningen kunnen op deze manier met mensen aan de slag gaan. Maar we hebben de zorgorganisaties nodig om begeleiders te bereiken.' Den Hartog roept collega-bestuurders op zich ervoor in te zetten. Want: 'Het maken, tonen en bespreken van kunst is een prachtig voertuig voor verbinding. Het geeft een ander repertoire om in gesprek te gaan.'

> SPECIALARTS.ORG

'Streef wel naar inclusie, maar op een realistische manier'

Het inclusiebeleid houdt te weinig rekening met de dagelijkse worstelingen waarmee mensen met een licht verstandelijke beperking te maken hebben, zag socioloog Jaap Olthof. Hij pleit voor minder nadruk op zelfredzaamheid en voor meer veilige plekken.

1 **Waarom dit onderzoek?**

'Als docent en onderzoeker social work aan de Hanze-hogeschool Groningen, werk ik veel samen met organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking. Daar werd steeds duidelijker dat de complexiteit van de samenleving voor mensen met een licht verstandelijke beperking (lvb) een grote drempel is geworden. Het Sociaal Cultureel Planbureau liet ook in meerdere onderzoeken zien,

dat de toename van de zorg vooral werd verklaard door de toename van mensen met een lvb. Ook merkte ik dat de beleidsverwachtingen rondom participatie en inclusie erg hooggespannen zijn. Er wordt veel zelfredzaamheid gevraagd van mensen die eigenlijk zorg behoeven. Ik miste ook hun eigen stem in het debat rondom inclusie en participatie. Het ging over hen, maar er werd niet met hen gesproken.'

2 **Wat is de conclusie?**

'In Nederland volgde ik 33 mensen intensief en in Noorwegen negen. Ik zag veel worsteling in het dagelijks leven. Hun pogingen om aan te sluiten bij de samenleving verliepen moeizaam, vanwege de normen waaraan ze moesten voldoen, de afwezigheid van ondersteunende relaties, of een gebrek aan plekken waar ze zich veilig voelden. Winkelen is bijvoorbeeld niet zo eenvoudig voor hen. Soms lukt het wel om even een praatje te maken aan de kassa, maar het afrekenen kan toch lastig zijn. Dan ontstaat schaamte en zegt iemand tegen de persoon achter de kassa: hier heb je mijn portemon-

nee. Het beleid doet geen recht aan die dagelijkse strijd.

Ook zag ik dat je voorzichtig moet zijn met het inzetten van familie in de ondersteuning. Vaak zie je veel betutteling. Een van de respondenten zei: 'Ik voel me een toerist in mijn eigen leven'. In Noorwegen liggen de idealen nog hoger dan in Nederland, terwijl de praktijk weinig verschilt, maar familie mag daar gewoon familie zijn. Het is belangrijk om naast sterke bindingen, zoals familie, ook te kijken naar zwakke bindingen: mensen die in de buurt wonen, veilige plekken, zoals een buurthuis, waar ze een activiteit kunnen doen met anderen.

Er zijn ook mensen die zoveel sociale ongelukken hebben meegemaakt dat ze liever naar gesegregeerde plekken gaan, waar ze andere mensen met een lvb ontmoeten of een tijdje rust kunnen nemen. We moeten niet doen alsof dat geen inclusieve plekken zijn, je kunt ze ook zien als tegenpubliekelijk. Dat zijn plekken die wat naast de reguliere samenleving bestaan en waar mensen gevoelens kunnen delen en zich kunnen organiseren, zoals woonvoorzieningen. Vanuit zulke plekken kun je ook opkomen voor de belangen van mensen en de diversiteit zichtbaar maken.'

3 .Wat betekent dit voor de praktijk?

'Het beleid zou zich minder moeten focussen op redzaamheid en meer op de mogelijkheden die mensen hebben om hun eigen leven vorm te geven. Gemeenten moeten kijken hoe je met deze mensen in gesprek kunt gaan, hoe je kunt luisteren, meekijken. Dan leer je ook de burgers in je gemeente kennen, wat ook het hele idee was achter de decentralisaties. Ook moeten er meer plekken komen waar mensen bij elkaar kunnen komen en samen een activiteit kunnen doen: buurthuizen, kringloopwinkels, bibliotheken. Het aanpassen van die structuur is belangrijker dan het stimuleren van redzaamheid.

We moeten wel aan inclusie werken, maar op een realistische manier. En professionals moeten meer optreden als een belangenbehartiger van mensen met een beperking.

Want wie maakt anders de botsingen zichtbaar, die ze dagelijks ervaren? In het openbaar vervoer, of in het aangaan van contacten, op social media?'

4 Hoe was het om dit onderzoek te doen?

'Etnografisch onderzoek is heel leuk om te doen. Je bouwt een band op met mensen. Dat is anders dan wanneer je een enquête afneemt of één interview. Je moet wel oppassen dat je geen verwachtingen wekt die je niet kunt waarmaken. Ik ben naar verjaardagen geweest, maar daar lag wel de grens. En soms was het moeilijk om te zeggen: nu is het onderzoek klaar.

5 .Wat ga je nu doen?

'Ik doe nu mee aan een pilotonderzoek over armoede en ongelijkheid. Maar ik heb ook de opdracht gekregen om muziek en kunst te verbinden met *social work*. Zorgprofessionals kunnen meer leren over het inzetten van muziek. Dat hoeven ze niet zelf te doen, daar kunnen ze ook getrainde musici bij inzetten. Vaak werken die ook al in de zorg, alleen niet als musicus. Ik zie dat er behoefte is om op een andere manier met elkaar te communiceren dan altijd alleen maar met die woorden.'

Jaap Olthof, *Hard werken om normaal te zijn, Praktijken en illusies van inclusie*. Groningen 2024.

> [VGN.NL/ACTUEEL/GEPROMOVEERD](https://vgn.nl/actueel/gepromoveerd)

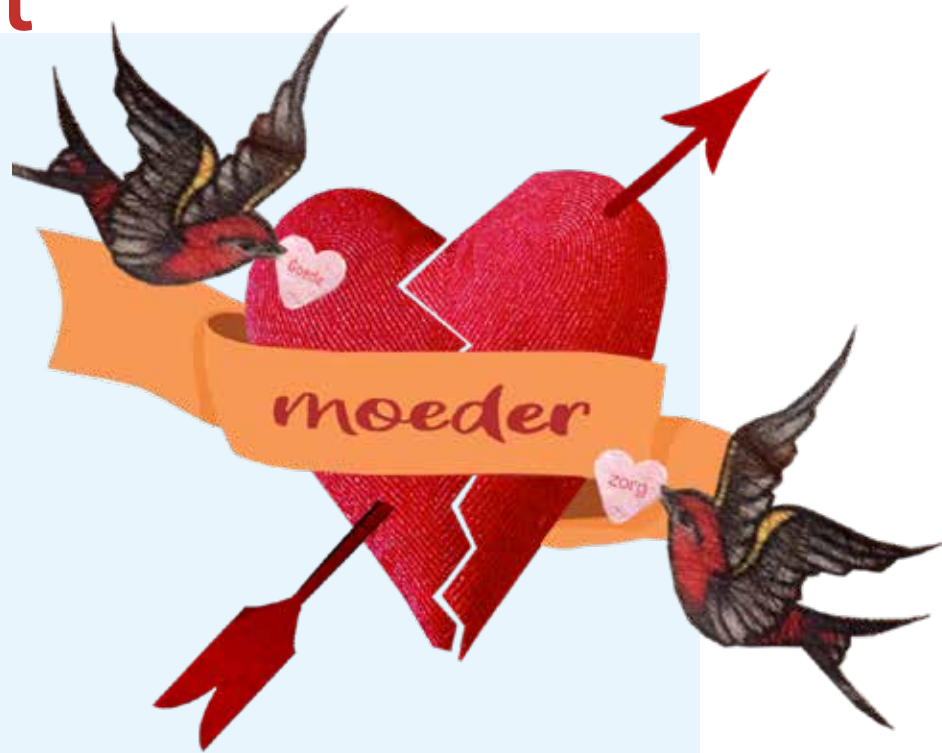
Loslaten, is dat goede zorg?

'In al hun kwetsbaarheid is er maar een ding in het leven waar ze helemaal voor gaan, en dat is hun Peter.' Hanneke Willemse, geestelijk verzorger bij Bartiméus, vertelt over een moreel beraad waarin de achtjarige Peter centraal staat. Een fysiek sterke jongen met een eenvoudige beperking, waaronder een visuele beperking.

Peter wordt steeds groter en sterker en vertoont moeilijk verstaanbaar gedrag. Dat laatste uit zich in wild gedrag: bonken tegen de muren en vernielingen in het appartementencomplex waar Peter met zijn ouders woont. En waar de burens vervolgens over klagen. Zijn ouders hebben psychische problemen, zijn kwetsbaar en eigenlijk niet goed in staat om Peter de zorg te geven die hij nodig heeft. Desondanks is Peter hun leven. Ze willen niets liever dan voor hem zorgen. Een klein ambulante team van Bartiméus begeleidt Peter en zijn ouders. Sindsdien gaat het beter. 'Ik merkte een enorme toewijding en loyaliteit bij het team. Dat maakte indruk op me. Tegelijkertijd zag ik dat dit er ook voor zorgde dat het team vast was komen te zitten. De verantwoordelijkheid werd te zwaar. Tijdens het moreel beraad stond daarom de vraag centraal of het goede zorg is als we extern gaan opschalen.'

'Het is eigenlijk een heel verdrietig verhaal', vertelt Willemse. 'Toen het team vertelde hoe liefdevol Peters ouders en zijn oma zijn en hoeveel onmacht zij ervaren omdat het niet lukt om Peter de zorg te geven die hij nodig heeft, huilde mijn moederhart. Want we wisten ook dat een opschaling van zorg een uithuisplaatsing zou kunnen betekenen. Is dat goede zorg: liefdevolle ouders scheiden van hun enige zoon? Wat een vreselijk verdrietig en schrijnend verhaal.' Het werd dus een heel emotioneel moreel beraad, vertelt Willemse. Ze liet de ambulante begeleiders in de huid kruipen van de mensen om Peter heen. 'Als je Peters moeder zou zijn, wat voel je dan en welke

waarde is voor jou belangrijk? En welke waarde is belangrijk voor de vader? En de oma? Op die manier praat je niet over iemand, maar als iemand', geeft ze aan. Dat helpt. Al gauw bleek dat de veiligheid van Peter zwaarder woog dan de autonomie van het gezin en de loyaliteit van het team richting het gezin.' Conclusie: er wordt extra hulp van buitenaf ingeschakeld. 'Het team zou Peter daardoor voor een deel moeten gaan loslaten en de hulp aan anderen moeten overlaten. Dat was een lastig aspect. Toch overheerste opluchting en de wetenschap dat goede zorg soms ook loslaten is. Ook al voel je ten diepste dat je het liefst iets anders zou willen.'

Het voedselbos aan de Waterweg

DOOR JOHAN DE KONING

Aan de Waterweg in gemeente Putten zijn vijftien bewoners van een zorgboerderij vanaf 2020 begonnen aan een nieuw project: het PhilaVoedselbos. Zij doen dit onder de bezielende leiding van Rien Heuver. 'Zorgorganisaties hebben doorgaans geen geld om biologisch eten te kopen', zegt hij, 'maar wij hebben hier wel de ruimte om het zelf te kweken of verbouwen.'

Heuver volgde een permacultuuropleiding en met de bewoners begon hij in 2020 naast de zorgboerderij met de aanleg van een voedselbos van 2500 vierkante meter. Een moestuin lag er al, maar die was eigenlijk te bewerkelijk voor de bewoners van de zorgboerderij, die intensieve begeleiding nodig hebben. In een voedselbos maak je gebruik van processen die zich in de natuur toch al afspelen en bovendien ligt het grovere werk deze bewoners beter.

We zien rijen appelbomen (26 soorten), perenbomen, bessenstruiken en fruitplanten. Tussen de bomen en struiken treffen we geen aangeharkte kale en dus kwetsbare bodem aan, maar planten zoals Russische smeerwortel, die de bodem bedekt en nuttige mineralen omhooghaalt. En er is een zogeheten 'romantisch deel', daar groeit de beplanting langs een kronkelende door de bewoners gegraven greppel of wadi. Koude lucht zakt er 's avonds naar

beneden, waardoor de bloesem van kwetsbare soorten zoals perzik, kakifruit en moerbeï, bij late nachtvorst minder snel bevriest. 'Trek in een appel?' vraagt Heuver.

En terwijl het voedselbos langzaam opkwam, kwam er een ook welkome verrassing: een subsidie, waarmee ook de moestuin zodanig kon worden opgeknapt, dat cliënten er gemakkelijker aan de slag kunnen. In een waaivorm zijn verhoogde bakken geplaatst. Begeleider Jos Vink komt net aanlopen met Jaap, die zorgvuldig met een mesje een pompoen, een courgette, een reuzetomaat en vier stengels beekselderij oogst.

Binnen zit al een hele ploeg klaar om de groente fijn te snijden voor de soep. Anderen zijn met het busje naar Amersfoort om braamstruiken op te halen, of zijn hardhout aan het kloven. De sfeer is goed. Vink geeft complimentjes en snijdt de doorgeschoten courgettes in plakken.

'Eerst snijd je de plakken in reepjes, daarna in blokjes', zegt hij.

'Wordt het nog geblenderd?', vraagt een bewoner.

'Nee, dus het moet fijn.'

'Komt voor de bakker.'

> VGN.NL/GROENE-GEHANDICAPTENZORG

een goed advies

Opdat we leren van elkaar:
in iedere *Markant* een tip van
een deskundige

Meer dan de helft van de mensen met een beperking krijgt te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag, vertelt Aafke Scharloo, klinisch psycholoog en orthopedagoog. 'Een schrikbarend hoog aantal. Toch staat de aandacht die er binnen organisaties is voor seksueel grensoverschrijdend gedrag niet in verhouding tot deze cijfers. Natuurlijk: er zijn protocollen, maar eigenlijk is dat dweilen met de kraan open.'

Scharloo is expert op het gebied van kinderen en volwassenen met ontwikkelingsproblemen, seksueel misbruik, mishandeling en trauma. Ze geeft aan dat met name op bestuursniveau het bewustzijn ontbreekt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag een enorm probleem is. 'Niet zomaar een probleem: een enorm probleem.' Dat moet anders.

Bestuurders neem je verantwoordelijkheid, is haar devies. 'Maak de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag expliciet in de organisatie en sta daarvoor.' Uit onderzoek blijkt namelijk dat de omgeving echt veiliger wordt als bestuurders zelf werk maken van het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Welke organisatie heeft de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag op bestuursniveau in het jaarplan of in de begroting opgenomen? Welke organisatie traint het (hogere) management systematisch in het omgaan met processen die spelen rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag? 'Ik ken er niet veel.'

Ze wijst daarbij op de kwetsbaarheid binnen en van organisaties in plaats van op de kwetsbaarheid van mensen met een beperking. 'Want, iedereen is

kwetsbaar als het gaat om veiligheid.'

Ze geeft een voorbeeld. 'We weten dat meer dan de helft van de mensen met een beperking misbruikt wordt door iemand anders met een beperking. We weten ook dat de kans op seksueel misbruik het grootst is als je in de buurt van een dader van seksueel misbruik woont.

Waarom laten we dan toch pleger en slachtoffer binnen een woonlocatie wonen, waar bewoners bij elkaar naar binnen kunnen lopen en waar ook wisselende medewerkers werken die de bewoners niet goed genoeg kennen om (mogelijke) signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag te herkennen? Dat kan toch niet goed gaan?'

Er volgt nog een voorbeeld. 'In veel organisaties is het gewoon dat begeleiders niet eens de naam weten van de taxichauffeur bij wie bewoners in de auto stappen. Dat zou je met je eigen kinderen nooit zo doen. Bij mijn weten heeft slechts één organisatie in de gehandicaptenzorg afspraken met het taxibedrijf dat alle chauffeurs een verklaring omtrent gedrag in de auto moeten hebben die zorgmedewerkers kunnen controleren. Dit alles zegt iets over het bewustzijn en de prioriteit met betrekking tot de veiligheid die we met elkaar in de zorg creëren', geeft ze aan.

Het komt steeds weer neer op bewustwording, scholing, beleid en preventie. 'Laat een expert, een ervaringsdeskundige en ouders meekijken: hoe kan de organisatie veiliger gemaakt worden voor bewoners en medewerkers? Dat maakt zo'n ontzettend groot verschil in iemands leven.'